

Marcin Hyski

UNIJNE WSPARCIE GMINNYCH INWESTYCJI W ZAKRESIE WODOCIĄGÓW I SANITACJI WSI

THE EU SUPPORT FOR DISTRICT INVESTMENTS IN RURAL WATER SUPPLY AND SANITATION

Streszczenie

Artykuł swoim zakresem merytorycznym obejmuje rozwój elementów infrastruktury technicznej obszarów wiejskich ze szczególnym uwzględnieniem infrastruktury wodociągowej i sanitacyjnej. Poruszono problematykę finansowania tego rodzaju inwestycji oraz zakresu wykorzystania w tym celu środków finansowych pochodzących z funduszy Unii Europejskiej.

Środki z funduszy Unii Europejskiej są w różnym stopniu wykorzystywane w finansowaniu inwestycji wiejskiej infrastruktury wodociągowej i sanitacyjnej w poszczególnych województwach. Ogółem w Polsce środki wspólnotowe stanowiły w 2005 roku 20,7% ogółu wydatków przeznaczonych na finansowanie inwestycji tego rodzaju. Największy ich udział odnotowano w województwach: świętokrzyskim (37,6%), lubuskim (36,5%) i warmińsko-mazurskim (35,5%), natomiast najmniejszy – w województwach: mazowieckim i opolskim (po 10,0%) oraz pomorskim (11,1%).

W zakresie zaopatrzenia wsi w wodę najaktywniejsze w 2005 roku okazało się województwo podlaskie, w zakresie inwestycji w kanalizację zbiorczą – województwo lubuskie, a zbiorcze oczyszczalnie ścieków – województwo podkarpackie. Udział środków unijnych w wydatkach na budowę przyzagrodowych oczyszczalni ścieków oraz wysypiska odpadów komunalnych pozostaje na marginalnym poziomie.

Programy Unii Europejskiej, mające na celu wsparcie rozwoju infrastruktury technicznej na obszarach wiejskich, w znacznym stopniu odpowiedziały na zapotrzebowanie tych obszarów w inwestycje infrastruktury w zakresie wodociągów i sanitacji. Przyczyniły się w istotny sposób do poprawy stanu infrastruktury anali-

zowanego obszaru (średnio co piąta złotówka wydana w 2005 roku na tego rodzaju inwestycje pochodziła ze środków wspólnotowych), tym samym pozytywnie wpłynęły na uwarunkowania rozwoju gospodarczego obszaru.

Słowa kluczowe: infrastruktura wodno-sanitarna, obszary wiejskie, finansowanie inwestycji komunalnych, fundusze strukturalne, fundusze przedakcesyjne

Summary

The article discusses development of rural technical infrastructure elements with particular regard to water supply infrastructure and sanitation. Addressed were the issues of financing this type of investments and the limit of financial means from the European Union funds utilization for these purposes.

Financial means provided by the European Union have been utilized to various degree for financing investments in rural water supply and sanitation infrastructure in various provinces. In 2005 the community means constituted in Poland 20.7% of the total expenditure on financing this type of investments. The greatest share was registered in the świętokrzyskie (37.6%), lubuskie (36.5%) and warmińsko-mazurskie (35.5%) provinces, whereas the lowest in the mazowieckie and opolskie provinces (10% in each) and in the pomorskie (11.1%).

Considering rural water supply systems in 2005, podlaskie province proved the most active, lubuskie province invested most in the collective sewer systems, whereas the podkarpackie province in collective sewage treatment plants. The share of the European Union funds in the expenditure on household sewage treatment plants and municipal landfill sites remains on a marginal level.

The European Union Programmes aiming at supporting technical infrastructure development in rural areas, to a great extent responded to these areas needs concerning investment outlays on water supply systems and sanitation. They obviously contributed to the improvement of infrastructure state in the discussed areas (on average every fifth zloty spent in 2005 on this type of investment originated from the community funds) and therefore they positively affected the conditions of economic development of these areas.

Key words: *water and sanitary sewer infrastructure, rural areas, financing municipal investments, structural funds, preaccession funds*

WSTĘP

Problematyka artykułu dotyczy zagadnień związanych ze środkami wspólnotowymi i ich wykorzystaniem w celu finansowania inwestycji infrastrukturalnych na obszarach wiejskich. Spośród urządzeń infrastruktury technicznej do analizy wybrano infrastrukturę wodno-sanitarną z uwagi na jej szczególne znaczenie dla wielofunkcyjnego rozwoju obszaru.

Celem opracowania jest analiza obszaru finansowania inwestycji w zakresie wodociągów i sanitacji wsi przy wykorzystaniu środków z funduszy Unii Europejskiej. Przeprowadzono analizę stanu wyposażenia infrastrukturalnego

polskiej wsi w: wodociąg, kanalizację, oczyszczalnie ścieków (zbiornicze i indywidualne) oraz zorganizowane wysypiska odpadów komunalnych, z uwzględnieniem podziału na województwa. W zakresie źródeł finansowania wskazanych inwestycji uwzględniono fundusze strukturalne, tj. Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego oraz Sektorowy Program Operacyjny „Restrukturyzacja i modernizacja sektora żywnościowego oraz rozwój obszarów wiejskich”, jak również fundusz utworzony przed przystąpieniem Polski do struktur Unii Europejskiej, ale z którego środki planowane były również na lata po akcesji – Specjalny Przedakcesyjny Program na Rzecz Rozwoju Rolnictwa i Rozwoju Obszarów Wiejskich.

INFRASTRUKTURA WODNO-SANITARNA W GMINACH WIEJSKICH W POLSCE

Układ wodno-sanitarny stanowi jeden z pięciu podstawowych układów infrastruktury, obok układów: komunikacyjnego, energetycznego, społecznego oraz instytucjonalnego. Wraz z układem komunikacyjnym i energetycznym określany jest w literaturze przedmiotu mianem infrastruktury technicznej. Zadaniem tego rodzaju wyposażenia obszaru jest stworzenie warunków właściwego funkcjonowania sektorów gospodarki narodowej [Gruszczyński i in. 1994, s. 101–110].

Potrzeby i możliwości wyposażenia wsi w infrastrukturę techniczną oraz bieżącą i perspektywiczną ich analizę przedstawiają m.in. Z. Wójcicki [2000] i K. Wierzbicki [1999]. Natomiast W. Zawadzki [1993] podkreśla, że urządzenia infrastruktury technicznej mają podstawowe znaczenie dla rozwoju obszarów wiejskich, modernizacji i zwiększenia produkcji rolniczej, kształtowania się wielofunkcyjnego charakteru wsi i cywilizacyjno-bytowych warunków życia mieszkańców.

Na podstawie wyników badań prezentowanych w literaturze przedmiotu można podkreślić w szczególności istotną rolę infrastruktury wodno-sanitarnej. Jest ona czynnikiem determinującym podejmowanie pozarolniczej działalności gospodarczej i wykazuje największe znaczenie spośród pozostałych elementów wyposażenia infrastrukturalnego dla wielofunkcyjnego rozwoju gmin wiejskich [Krakowiak-Bal 2004, s. 78–79]. Stąd przedmiot badań stanowi ten rodzaj infrastruktury.

Obserwując stan wyposażenia wsi polskiej w urządzenia infrastruktury wodno-sanitarnej, można zauważyć znaczące dysproporcje pomiędzy poszczególnymi województwami. Największy odsetek zwodociągowanych miejscowości wiejskich (tab. 1) odnotowano na koniec 2005 roku w województwach: opolskim (97,6%), wielkopolskim (96,2%) oraz łódzkim (94,1%). Natomiast najniższy – w województwach: podkarpackim (70,1%), małopolskim (73,7%) i mazowieckim (77,2%), przy wskaźniku dla polskiej wsi ogółem wynoszącym 85,2%.

W zakresie wyposażenia sołectw w sieć kanalizacyjną (tab. 1) największy ich odsetek odnotowano w województwach: podkarpackim (31,5%), pomorskim (30,9%) i zachodniopomorskim (29,5%). Najmniejszy odsetek skanalizowanych miejscowości wiejskich był w województwach: podlaskim (5,4%), mazowieckim (5,8%) oraz łódzkim (6,0%). Ogółem w Polsce na koniec 2005 roku było 13,6% skanalizowanych miejscowości wiejskich.

Tabela 1. Wyposażenie miejscowości wiejskich w sieć wodociągową i kanalizacyjną wg województw (stan na koniec 2005 r.)

Województwo	Liczba miejscowości wiejskich (sołectw)	Miejscowości wiejskie (sołectwa) posiadające zbiorczą sieć			
		wodociągową		kanalizacyjną	
		ogółem w szt.	odsetek zwodociągowanych	ogółem w szt.	odsetek skanalizowanych
dolnośląskie	2343	2025	86,4	419	17,9
kujawsko-pomorskie	2527	2361	93,4	466	18,4
lubelskie	3738	2892	77,4	282	7,5
lubuskie	1016	848	83,5	139	13,7
łódzkie	3604	3392	94,1	218	6,0
małopolskie	1868	1376	73,7	418	22,4
mazowieckie	7523	5807	77,2	435	5,8
opolskie	1039	1014	97,6	132	12,7
podkarpackie	1566	1098	70,1	493	31,5
podlaskie	3364	2769	82,3	182	5,4
pomorskie	1650	1504	91,2	510	30,9
śląskie	1073	1000	93,2	204	19,0
świętokrzyskie	1939	1605	82,8	169	8,7
warmińsko-mazurskie	2226	1935	86,9	400	18,0
wielkopolskie	4029	3883	96,4	635	15,8
zachodniopomorskie	1632	1527	93,6	482	29,5
Polska ogółem	41137	35036	85,2	5584	13,6

Źródło: opracowanie własne na podstawie: Informacja o stanie infrastruktury technicznej wsi na koniec 2005 roku, Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Warszawa 2006, s. 47.

Ogółem na polskiej wsi na koniec 2005 roku było niecałe 200 tys. km sieci wodociągowej (tab. 2) oraz prawie 40 tys. km sieci kanalizacyjnej. Liczba budynków podłączonych do sieci wodociągowej i kanalizacyjnej to odpowiednio: około 2790 tys. szt. oraz 667 tys. szt., a więc 23,9% budynków zwodociągowanych było również podłączonych do zbiorczej sieci kanalizacyjnej. Na obszarach wiejskich zlokalizowanych było ogółem 2366 zbiorczych oczyszczalni ścieków, a indywidualnych – ponad 31 tys. szt. Zorganizowanych wysypisk (składowisk) odpadów komunalnych było ogółem 963 szt.

Tabela 2. Stan wyposażenia infrastrukturalnego wsi w zakresie wodociągów i sanitacji wsi na koniec 2005 r. wg województw

Województwo	Sieć wodociągowa	Przyłącza do budynków	Zbiornica sieć kanalizacyjna	Przykanaliki do budynków	Zbiornice oczyszczalnie ścieków	Indywidualne oczyszczalnie ścieków	Zorganizowane wysypiska odpadów komunalnych
	[km]	[szt.]	[km]	[szt.]	[szt.]	[szt.]	[szt.]
dolnośląskie	9964,55	161815	2790,10	45040	138	3187	92
kujawsko-pomorskie	17766,90	148055	2563,50	33439	126	3602	83
lubelskie	15464,77	233536	1403,05	26654	199	3573	113
lubuskie	4069,50	61585	784,20	11240	66	193	26
łódzkie	16819,11	226980	1099,30	24977	129	1732	68
małopolskie	12472,28	241090	3697,01	66293	209	6387	20
mazowieckie	26287,83	349228	2422,56	67557	73	1386	86
opolskie	5897,25	111938	1067,69	21997	55	317	41
podkarpackie	11282,16	197028	6938,27	97194	208	5401	34
podlaskie	9560,98	100742	841,71	18155	78	1757	85
pomorskie	9062,22	125124	2971,49	48446	181	481	44
śląskie	9462,16	209408	2240,81	51106	110	736	15
świętokrzyskie	9674,66	147470	1348,61	24371	87	269	22
warmińsko-mazurskie	10617,97	88490	2236,38	22742	162	433	59
wielkopolskie	23068,26	300968	3846,05	77911	300	1453	128
zachodniopomorskie	6256,24	86331	2436,30	29467	245	426	47
Polska ogółem	197526,84	2789788	38687,03	666589	2366	31333	963

Źródło: opracowanie własne na podstawie: Informacja o stanie infrastruktury technicznej wsi na koniec 2005 roku, Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Warszawa 2006, s. 47.

Zgodnie z ustawą o samorządzie gminnym oraz tzw. ustawami porządkowymi, tj. ustawą o utrzymaniu czystości i porządku w gminach oraz ustawą o odpadach utrzymanie czystości i porządku należy do zadań własnych gminy. Wobec tak znaczących różnic międzyregionalnych jak również dysproporcji w zakresie wyposażenia obszaru (miejscowości wiejskich) w te komplementarne urządzenia infrastruktury technicznej, niezbędne jest znaczne zaangażowanie finansowe i organizacyjne samorządów (gmin wiejskich) w działalność inwestycyjną. Pomocne w tym zakresie działalności gmin są środki finansowe pochodzące z funduszy Unii Europejskiej.

Problematyka zaopatrzenia w wodę, a także odprowadzania, oczyszczania i gromadzenia odpadów komunalnych jest jednym z głównych punktów Unijnej polityki ochrony środowiska, która przewiduje wiele finansowych instrumentów wsparcia obszarów wiejskich państw członkowskich. Instrumenty te mają za zadanie wspieranie gmin wiejskich w działalności inwestycyjnej polegającej na budowie urządzeń wodociągowych i sanitacyjnych.

FUNDUSZE UNIJNE JAKO ŹRÓDŁO ZASILANIA FINANSOWEGO GMIN WIEJSKICH

Polskie obszary wiejskie w celu finansowania inwestycji infrastruktury wodno-sanitarnej korzystają z unijnych funduszy przedakcesyjnych oraz strukturalnych:

- Specjalny Przedakcesyjny Program na Rzecz Rozwoju Rolnictwa i Rozwoju Obszarów Wiejskich (SAPARD),
- Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego (ZPORR),
- Sektorowy Program Operacyjny „Restrukturyzacja i modernizacja sektora żywnościowego oraz rozwój obszarów wiejskich”.

SAPARD został uruchomiony w Polsce na początku lipca 2002 roku. Jest on instrumentem przedakcesyjnego wsparcia dla rolnictwa i rozwoju obszarów wiejskich, skierowanym wówczas do dziesięciu krajów ubiegających się o członkostwo w Unii Europejskiej. Okres realizacji programu został określony na lata 2002–2006. Wspieranie inwestycji realizowanych w gminach wiejskich w zakresie budowy urządzeń infrastruktury wodno-sanitarnej odbywa się w ramach działania 3 „Rozwój i poprawa infrastruktury obszarów wiejskich”. Realizacja działania 3 ma na celu przede wszystkim wsparcie wielofunkcyjnego rozwoju obszarów wiejskich poprzez rozwój infrastruktury technicznej oraz tworzenie warunków do podejmowania pozarolniczej działalności gospodarczej na wsi. Obejmuje ono sprawy:

- zaopatrzenia gospodarstw wiejskich w wodę wraz z uzdatnianiem,
- odprowadzania i oczyszczania ścieków komunalnych,
- gospodarki odpadami stałymi [www.sapard.com.pl].

Pomoc finansowa na wymienione trzy „sprawy” skierowana została do gmin oraz związków międzygminnych. W ramach całego działania 3 Programu według stanu na koniec 2006 roku wykorzystano 99,0% dostępnego limitu finansowego, a więc kwotę ponad 2 mld zł, z czego na zaopatrzenie gospodarstw wiejskich w wodę prawie 341 mln, odprowadzanie i oczyszczanie ścieków – prawie 965 mln i około 18,5 mln na gospodarkę odpadami stałymi [System Informacji...].

W ramach Podstaw Wsparcia Wspólnoty dla Polski w latach 2004–2006 realizowany był m.in. Sektorowy Program Operacyjny (SPO) „Restrukturyzacja i modernizacja sektora żywnościowego oraz rozwój obszarów wiejskich 2004–2006”. Jego głównym celem była poprawa konkurencyjności oraz zrównoważony rozwój obszarów wiejskich, a w tym:

- wspieranie zmian i dostosowań w rolnictwie,
- zrównoważony rozwój obszarów wiejskich,
- rozwój i dostosowanie do wspólnotowych norm przetwórstwa artykułów rolnych,
- pomoc techniczna [Ogólne zasady..., 2004, s. 53].

Wsparcie inwestycji infrastrukturalnych w omawianym zakresie realizowane jest w SPO w ramach priorytetu drugiego, który obejmuje działania zapewniające tworzenie warunków zrównoważonego rozwoju terenów wiejskich, m.in. poprzez kształtowanie warunków życia zamieszkującej je ludności, odpowiadających standardom cywilizacyjnym i pozwalającym mieszkańcom wsi realizować ich cele ekonomiczne, edukacyjne, kulturowe i społeczne.

Celem strategicznym Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego (ZPORR) jest tworzenie warunków wzrostu konkurencyjności regionów oraz przeciwdziałanie marginalizacji niektórych obszarów w taki sposób, aby sprzyjać długofalowemu rozwojowi gospodarczemu kraju, jego spójności ekonomicznej, społecznej i terytorialnej oraz integracji z Unią Europejską. ZPORR obejmuje:

- rozbudowę i modernizację infrastruktury służącej wzmocnieniu konkurencyjności regionów,
- rozwój regionalnych zasobów ludzkich,
- rozwój lokalny,
- pomoc techniczna [Podstawy Wsparcia..., 2004, s. 84–85].

Wsparciu gminnych inwestycji infrastrukturalnych na obszarach wiejskich w zakresie wodociągów i sanitacji służą działania:

- działanie 1.2. Infrastruktura ochrony środowiska,
- działanie 3.1. Obszary wiejskie,
- działanie 3.2. Obszary podlegające restrukturyzacji [Ogólne zasady..., 2004, s. 66–70].

REALIZACJA INWESTYCJI INFRASTRUKTURY WODNO-SANITARNEJ PRZY WYKORZYSTANIU UNIJNYCH PROGRAMÓW WSPARCIA

Efekty rzeczowe inwestycji infrastruktury wodnej i sanitacyjnej realizowanych na obszarach wiejskich w Polsce z uwzględnieniem podziału na województwa prezentuje tabela 3. Ogółem na polskiej wsi w 2005 roku powstało ponad 4,8 tys. km sieci wodociągowej oraz ponad 4,2 tys. km sieci kanalizacyjnej. Ponad 65,5 tys. budynków zwodociągowano, a ponad 72,5 tys. budynków skanalizowano. Na wsiach powstały w 2005 roku 132 zbiorcze oczyszczalnie ścieków oraz 3 tys. oczyszczalni indywidualnych. Wybudowano również 15 wysypisk odpadów komunalnych. W liczbach bezwzględnych najczęściej urządzeń powstało w województwach: mazowieckim (wodociągi wiejskie oraz zbiorcze oczyszczalnie ścieków), podkarpackim (zbiorcza sieć kanalizacyjna), lubelskim (indywidualne oczyszczalnie ścieków).

Tabela 3. Realizacja inwestycji infrastrukturalnych w zakresie wodociągów i sanitacji wsi w 2005 r. wg województw

Województwo	Sieć wodociągowa	Przyłącza do budynków	Zbioreza sieć kanalizacyjna	Przykanałki do budynków	Zbioreze oczyszczalnie ścieków	Indywidualne oczyszczalnie ścieków	Zorganizowane wysypiska odpadów komunalnych
	[km]	[szt.]	[km]	[szt.]	[szt.]	[szt.]	[szt.]
dolnośląskie	190,60	3368	184,63	2400	9	173	1
kujawsko-pomorskie	254,86	2768	153,25	2281	6	214	1
lubelskie	207,67	3233	107,23	2056	17	709	0
lubuskie	96,00	1265	142,50	1909	1	59	0
łódzkie	267,40	4476	146,49	3040	8	260	0
małopolskie	188,42	5268	596,76	7967	5	349	1
mazowieckie	1428,62	17692	364,13	8621	24	264	2
opolskie	79,94	919	139,68	3150	4	16	1
podkarpackie	148,75	3371	626,47	8401	9	30	0
podlaskie	343,53	2845	57,57	1210	2	214	1
pomorskie	192,14	3267	257,47	3927	6	98	2
śląskie	156,06	2957	305,07	7572	12	156	0
świętokrzyskie	214,41	4044	206,20	3539	6	23	0
warmińsko-mazurskie	595,24	2594	221,01	1719	3	18	0
wielkopolskie	348,75	6087	571,78	13134	16	321	6
zachodniopomorskie	121,36	1485	191,16	1835	4	96	0
Polska ogółem	4833,75	65639	4271,40	72761	132	3000	15

Źródło: opracowanie własne na podstawie: Informacja o stanie infrastruktury technicznej wsi na koniec 2005 roku, Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Warszawa 2006, s. 42–46.

Tabele 4 i 5 przedstawiają zestawienia porównawcze środków wydatkowanych z funduszy Unii Europejskiej na inwestycje w zakresie wodociągów i sanitacji wsi w rozbiciu na poszczególne województwa. Z przedstawionych danych wynika, że największą łączną pomocą finansową zostały objęte województwa: wielkopolskie (55,7 mln zł), śląskie (48,0 mln zł) i podkarpackie (46,0 mln zł), a najmniejszą – województwa: opolskie (8,1 mln zł), pomorskie (11,1 mln zł) oraz zachodniopomorskie (11,7 mln zł).

W zakresie inwestycji wodociągowych największa pomoc została przyznana miejscowościom wiejskim w województwach: podkarpackim (11,2 mln zł), kujawsko-pomorskim (8,9 mln zł) i lubuskim (7,8 mln zł), natomiast najmniejsza – w województwach: podlaskim (0,4 mln zł), pomorskim (1,4 mln zł) i łódzkim (1,7 mln zł).

Tabela 4. Nakłady inwestycyjne ze środków Unii Europejskiej w 2005 roku w zakresie zaopatrzenia wsi w wodę i zbiorczej kanalizacji wiejskiej wg województw (w tys. zł)

Województwo	Zaopatrzenie w wodę			Kanalizacja zbiorcza		
	SAPARD	SPO	ZPORR	SAPARD	SPO	ZPORR
dolnośląskie	1749,4	0,0	2686,3	6778,0	0,0	3104,0
kujawsko-pomorskie	3430,6	0,0	0,0	11127,8	0,0	0,0
lubelskie	1548,9	0,0	1005,4	3696,3	0,0	3393,4
lubuskie	799,8	0,0	882,6	10682,6	0,0	6581,4
łódzkie	614,2	0,0	2832,3	0,0	0,0	7118,5
małopolskie	2541,5	0,0	0,0	11258,2	0,0	9832,8
mazowieckie	2217,0	0,0	5164,3	4753,5	0,0	8271,0
opolskie	485,6	0,0	924,3	1735,8	0,0	4477,8
podkarpackie	2522,7	0,0	546,2	18721,6	0,0	10810,3
podlaskie	839,8	0,0	10318,3	0,0	0,0	4532,9
pomorskie	0,0	0,0	440,9	5681,9	320,0	1323,4
śląskie	1579,2	862,1	1006,7	25519,2	0,0	10673,2
świętokrzyskie	1666,0	0,0	7269,8	12016,4	0,0	7507,5
warmińsko-mazurskie	918,9	0,0	6911,2	3687,4	0,0	10969,1
wielkopolskie	2753,1	0,0	1256,5	8902,3	0,0	27745,8
zachodniopomorskie	0,0	0,0	2254,0	1044,1	0,0	5775,9
Polska ogółem	23666,7	862,1	43498,8	125605,1	320,0	122117,0

Źródło: opracowanie własne na podstawie: Informacja o stanie infrastruktury technicznej wsi na koniec 2005 roku, Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Warszawa 2006, s. 31, 34.

Tabela 5. Nakłady inwestycyjne ze środków Unii Europejskiej w 2005 roku w zakresie zbiorczych i indywidualnych oczyszczalni ścieków na wsi wg województw (w tys. zł)

Województwo	Zbiorcze oczyszczalnie ścieków			Indywidualne oczyszczalnie ścieków		
	SAPARD	SPO	ZPORR	SAPARD	SPO	ZPORR
dolnośląskie	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
kujawsko-pomorskie	0,0	0,0	0,0	142,8	0,0	0,0
lubelskie	2164,0	0,0	5117,9	0,0	11,1	0,0
lubuskie	0,0	0,0	809,4	0,0	0,0	0,0
łódzkie	0,0	0,0	2238,0	0,0	0,0	236,5
małopolskie	8060,1	0,0	6199,5	1101,9	0,0	0,0
mazowieckie	6491,3	0,0	3197,2	0,0	0,0	1354,6
opolskie	0,0	0,0	458,5	0,0	0,0	0,0
podkarpackie	2348,4	0,0	10993,7	0,0	20,0	0,0
podlaskie	0,0	0,0	427,7	0,0	0,0	46,2
pomorskie	1643,1	0,0	1665,9	0,0	0,0	0,0
śląskie	6717,7	0,0	1665,8	0,0	0,0	0,0
świętokrzyskie	1646,6	0,0	8365,9	0,0	0,0	0,0
warmińsko-mazurskie	119,4	0,0	6139,6	0,0	0,0	0,0
wielkopolskie	3339,7	0,0	11449,3	0,0	0,0	0,0
zachodniopomorskie	2611,4	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Polska ogółem	35141,7	0,0	58728,4	1244,7	31,1	1637,3

Źródło: opracowanie własne na podstawie: Informacja o stanie infrastruktury technicznej wsi na koniec 2005 roku, Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Warszawa 2006, s. 35, 37.

Inwestycje w zakresie zbiorczej kanalizacji wiejskiej w największym stopniu zostały wsparte przez fundusze unijne w województwach: świętokrzyskim (36,7 mln zł), małopolskim (36,2 mln zł) oraz zachodniopomorskim (29,5 mln zł), a w najmniejszym – w województwach: podkarpackim (4,5 mln zł), pomorskim (6,2 mln zł) i śląskim (6,8 mln zł).

W przypadku zbiorczych oczyszczalni ścieków największe nakłady zrealizowano w miejscowościach wiejskich województw: świętokrzyskiego (14,8 mln zł), opolskiego (14,3 mln zł) i zachodniopomorskiego (13,3 mln zł). W województwach: lubelskim i mazowieckim nie wykazano realizacji inwestycji tego rodzaju z wykorzystaniem środków unijnych.

Indywidualne wiejskie oczyszczalnie ścieków finansowane z funduszy unijnych budowane były wyłącznie w siedmiu województwach, przy czym największe kwoty wykorzystano w województwach: warmińsko-mazurskim (1,4 mln zł) oraz opolskim (1,1 mln zł).

Nakłady inwestycyjne ze środków Unii Europejskiej w 2005 roku w zakresie zorganizowanych wysypisk odpadów komunalnych na wsi zrealizowane były w pięciu województwach [Informacja o stanie..., 2006, s. 38]: małopolskim (1230 tys. zł), łódzkim (328 tys. zł), kujawsko-pomorskim (270 tys. zł), wielkopolskim (229 tys. zł) oraz dolnośląskim (198 tys. zł).

Środki z funduszy Unii Europejskiej są w różnym stopniu wykorzystywane do finansowania inwestycji wiejskiej infrastruktury wodociągowej i sanitarnej w poszczególnych województwach. Ogółem w Polsce środki wspólnotowe stanowiły w 2005 roku (tab. 6) 20,7% ogółu wydatków przeznaczonych na finansowanie inwestycji tego rodzaju. Największy ich udział odnotowano w województwach: świętokrzyskim (37,6%), lubuskim (36,5%) i warmińsko-mazurskim (35,5%), natomiast najmniejszy – w województwach: mazowieckim i opolskim (po 10,0%) oraz pomorskim (11,1%).

Województwa w różnym stopniu wykorzystują fundusze unijne do finansowania poszczególnych urządzeń inwestycji infrastruktury wodno-sanitarnej (tab. 6). W zakresie zaopatrzenia wsi w wodę najaktywniejsze w 2005 roku okazało się województwo podlaskie, w zakresie inwestycji w kanalizację zbiorczą – województwo lubuskie, a zbiorcze oczyszczalnie ścieków – województwo podkarpackie. Udział środków unijnych w wydatkach na budowę przyzagrodowych oczyszczalni ścieków oraz wysypiska odpadów komunalnych pozostaje na marginalnym poziomie.

Tabela 6. Udział środków z funduszy UE w finansowaniu inwestycji w zakresie wodociągów i sanitacji wsi w Polsce wg województw w 2005 r.

Województwo	Wydatki ogółem w tys. zł (100%)	Wydatki zrealizowane z funduszy UE w %					
		ogółem	w tym na:				
			wodociąg	kanalizację zbiorczą	oczyszczalnie zbiorcze	oczyszczalnie indywidualne	wysypiska odpadów
dolnośląskie	128408,0	11,3	3,5	7,7	0,0	0,0	0,2
kujawsko-pomorskie	106443,3	14,1	3,2	10,5	0,0	0,1	0,3
lubelskie	79109,2	21,4	3,2	9,0	9,2	0,0	0,0
lubuskie	54137,9	36,5	3,1	31,9	1,5	0,0	0,0
łódzkie	89947,4	14,9	3,8	7,9	2,5	0,3	0,4
małopolskie	205954,1	19,5	1,2	10,2	6,9	0,5	0,6
mazowieckie	315259,7	10,0	2,3	4,1	3,1	0,4	0,0
opolskie	81188,0	10,0	1,7	7,7	0,6	0,0	0,0
podkarpackie	133613,4	34,4	2,3	22,1	10,0	0,0	0,0
podlaskie	51879,4	31,2	21,5	8,7	0,8	0,1	0,0
pomorskie	99477,1	11,1	0,4	7,4	3,3	0,0	0,0
śląskie	159384,9	30,1	2,2	22,7	5,3	0,0	0,0
świętokrzyskie	102225,8	37,6	8,7	19,1	9,8	0,0	0,0
warmińsko-mazurskie	81076,1	35,5	9,7	18,1	7,7	0,0	0,0
wielkopolskie	243273,2	22,9	1,6	15,1	6,1	0,0	0,1
zachodniopomorskie	75288,2	15,5	3,0	9,1	3,5	0,0	0,0
Polska ogółem	2006654,7	20,7	3,4	12,4	4,7	0,1	0,1

Źródło: opracowanie własne na podstawie: Informacja o stanie infrastruktury technicznej wsi na koniec 2005 roku, Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Warszawa 2006, s. 31, 34, 35, 37, 38.

PODSUMOWANIE

Podsumowując, należy stwierdzić, iż programy Unii Europejskiej, mające na celu wsparcie rozwoju infrastruktury technicznej na obszarach wiejskich, w znacznym stopniu odpowiedziały na zapotrzebowanie tych obszarów w inwestycje infrastruktury w zakresie wodociągów i sanitacji. Przyczyniły się w istotny sposób do poprawy stanu infrastruktury analizowanego obszaru (średnio co piąta złotówka wydana w 2005 roku na tego rodzaju inwestycje pochodziła ze środków wspólnotowych), tym samym pozytywnie wpłynęły na uwarunkowania rozwoju gospodarczego obszaru.

BIBLIOGRAFIA

- Gruszczyński J., Vogelgesang J., Woźniak A. *Problemy infrastruktury wsi i kierunki rozwoju badań*. „Technika Rolnicza”, 1994, nr 13, s. 101–110.
- Informacja o stanie infrastruktury technicznej wsi na koniec 2005 roku*. Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Warszawa 2006.
- Krakowiak-Bal A. *Infrastruktura techniczna wiejskich gmin górskich w aspekcie ich wielofunkcyjnego rozwoju*. „Infrastruktura i ekologia terenów wiejskich”, 2004, nr 3, Polska Akademia Nauk Oddział w Krakowie, Komisja Technicznej Infrastruktury Wsi, Kraków 2004.
- Ogólne zasady wdrażania funduszy strukturalnych w Polsce. Podręcznik*. Ministerstwo Gospodarki i Pracy, Warszawa 2004.
- Podstawy Wsparcia Wspólnoty dla Polski na lata 2004–2006. Promowanie rozwoju gospodarczego i warunków sprzyjających wzrostowi zatrudnienia*. Ministerstwo Gospodarki i Pracy, Warszawa 2004.
- System Informacji Zarządczej ARiMR*. Departament Analiz Działalności i Rozwoju ARiMR.
- Ustawa z dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach*. Dz.U. Nr 132, poz. 622 z późn. zm.
- Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. o odpadach*. Dz.U. Nr 62, poz. 628 z późn. zm.
- Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym*. tekst jedn. Dz.U. Nr 142 z 2001 r., poz. 1591 z późn. zm.
- Wierzbicki K. *Stan i potrzeby rozwoju infrastruktury komunalno-sanitarnej oraz komunikacyjnej w sferze obszarów wiejskich do 2010 roku w rejonie województwa mazowieckiego*. Urząd Marszałkowski Województwa Mazowieckiego, Warszawa 1999.
- Wójcicki Z. *Ekonomiczne uwarunkowania modernizacji infrastruktury obszarów wiejskich*. „Zeszyty Naukowe AR w Krakowie”, 2000, zeszyt 72.
- www.sapard.com.pl
- Zawadzki W. *Infrastruktura techniczna a regionalne zróżnicowanie obszarów wiejskich*. „Zagadnienia Ekonomiki Rolnej”, 1993, nr 3.

Dr Marcin Hyski
Katedra Turystyki, Rekreacji i Zarządzania
Akademia Wychowania Fizycznego w Katowicach
ul. Mikołowska 72a, 40-065 Katowice

Recenzent: Prof. dr hab. Władysława Stola